

ביאורים

כפי שכבר ראינו לאורך כל הספר, כשהרמח"ל עוסק בעניין המידות הוא אינו נשאר ברובד המחשבתי בלבד, אלא יורד לפסים מעשיים. משום כך מייחד הרמח"ל פרק שלם העוסק בדרך קניית מידת החסידות, בדומה למידות האחרות שראינו עד עתה.

היסוד לקניית מידת החסידות הוא ההתבוננות בגדולתו ורוממותו של הקב"ה. העיסוק בגדולת ה' יוצר זהות פנימית של האדם עם רצון ה'. כאשר אנחנו עוסקים בחסידות בימה שמעבר, לא ניתן לעשות זאת על ידי כפייה חיצונית, ומשום כך ישנו הכרח ליצור חיבור פנימי ואהבת אמת. מתוך החיבור הפנימי יבוא האדם לקיים את התוספות השייכות אל מידת החסידות.

דרך נוספת אותה מציע הרמח"ל לקנין החסידות היא להתרומם מהמקום הפרטי בו האדם נמצא ולהכניס בתוכו חיבור אמיתי למדרגה שנמצאת מעליו. כדי שהאדם יוכל להתרומם לא די בכך שהוא יעסוק בבירור פנימי, אלא ינסה להפגיש את עצמו עם אנשים ומציאות השייכים למדרגה זו. לכן מציע הרמח"ל, לעסוק בלימוד ועיון של מזמורי התהלים, והם יפתחו בפניו את הצוהר הנכון אל העולם שמעליו, אל עולם החסידות.

אמצעי נוסף להשגת החסידות אותו מעלה הרמח"ל, מתמקד דוקא ב'סור מרע'. כדי שאדם יוכל להתמסר לענייני העבודה ומידת החסידות, ישנו צורך חיוני שהוא יפנה מעצמו כל טרדה ומפריע. כאשר האדם מוטרד במפריעים שונים הם גורמים לו להתרכז בעצמו, ובכך הוא פוגע ביכולתו להתעלות, להתקדש, ולחפש כל הזמן איך ניתן לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו.

לסיכום, כאשר מתפנה האדם מכל ענייניו וטרדותיו, עוסק בהתבוננות האמיתית על גדלות ה' ולומד מדרכיהם של החסידים הראשונים, נפתחת לפניו דרך האמת, והוא יכול להתקדש ולהטהר, ולקנות בעצמו את מידת החסידות.

הרחבות

• בשבח אמירת תהלים

רב ההתמדה והעיון במזמורי דוד עליו השלום. הרמח"ל קורא לנו להידבק בה', בירתו ובאהבתו דרך העיון בספר תהלים. מאידך היו שאמרו שצריך להתמיד בקריאת המזמורים אפילו בשעה שקשה לאדם לעיין בתהלים ואינו מבין את המילים, וכמו במעשה הבא מרבי פנחס מקוריץ: "אמר לאדם אחד בשעה שיצר לו לגמור תהלים בלי הפסק. וקבל לפניו שהוא טרוד כל כך שאינו יכול לכוון אפילו פרוש המלות! והשיב אדרבא בשעת טירדא כזאת דוקא יש לשפוך שיח לפני ה' יתברך ולומר אני טרוד ואין לי לב כלל לכוון. הנני אומר לפניך ריבונו של עולם התיבות הקדושות שנאמרו ברוח הקדש ואתה בעצמך תפעל בהם מה שאני צריך כי אני איני יכול כלל" [אמרי פנחס, שער סדר היום ככב].

ר' חיים מוולוז'ין מביא מדרש המבאר שדוד ביקש שאמירת תהלים תחשב כמו לימוד ענייני טהרות, ומשמע מכל שיש באמירת תהלים מעלה של לימוד תורה. ואף על פי כן הוא מזהיר מלהימשך יתר על המידה בדרך זו: "והנה בודאי שלא יעלה על הדעת לעזוב לימוד התורה ולהתעסק רק בזה וכמו שכתב גאון ישראל הגר"ח מוולוז'ין וצוק"ל בספרו הקדוש נפש החיים שער ה' פרק א' נגד אלה שהזניחו לימוד התורה ש"ס ופוסקים... אבל גם הגאון מודה שקצת זמן מהיום ללמוד כמה פרקי תהלים בכל יום... ראה בספרו רוח חיים..." [הקדמת פירוש 'אשרי האיש' לתהלים].

פרק כא - בדרך קניית החסידות וההרחקה ממפסידיה

קניית החסידות - בריבוי ההתבוננות בגדולת ה'

הנה ממה שיועיל הרבה לקנות החסידות, הוא גדל ההסתכלות רוב ההתבוננות. כי פאשר ירבה האדם להתבונן על גדל רוממותו ותבונה ותכלית שלמותו רוב ההרחק הבלתי משער שבין גדלותו ובין שפלותו, יגרם לו שימלא יראה ורעדה מלפניו, ובהתבוננו על רב חסדיו עמנו ועל גדל אהבתו יתברך לישראל ועל קרבת הישרים אליו, ומעלת התורה והמצוות, וכיוצא מן העיונים והלמודים, ודאי שתתלהט בו אהבה עזה ויבחר ויתאנה לדבק בו, כי בראותו שהבורא יתברך הוא לנו לאב ממש ומרחם עלינו פאב על בנים, יתעורר בו בהמשך החפץ והתשוקה לגמל לו כבן אל אביו.

ההתבוננות וקוקה להתבודדות ולריכוז

והנה לזה צריך האדם שייתבדד בחדריו ויקבץ כל מדעו ותבונתו אל ההסתכלות ואל העיון בדברים האמתיים האלה, והנה ודאי שיעזרהו לזה רב ההתמדה והעיון במזמורי דוד עליו השלום וההתבוננות בסמאמריהם וענינם, כי בהיותם כלם מלאים אהבה ויראה וכל מיני חסידות, הנה בהתבוננו בס לא ימנע מהתעורר בו התעוררות גדול לצאת בעקבותיו וללכת בדרךיו. וכן תועיל הקריאה בספור מעשה החסידים באגדות אשר באו שם, כי כל אלה מעוררים את השכל להתיעץ ולעשות כמעשיהם הנחמדים. וזה מבאר.

מפסידים החסידות: הטרדות והדאגות

אף מפסידים החסידות הם הטרדות והדאגות. כי בהיות השכל טרוד ונחפז בדאגותיו ובעסקיו, אי אפשר לו לפנות אל ההתבוננות הזו, ומבלי התבוננות לא ישיג החסידות, ואפלו אם השיגו כבר, הנה הטרדות מקריחות את השכל ומערבבות אותו ואינם מניחות אותו להתחזק ביראה ובאהבה ובשאר הענינים השייכים אל החסידות, פאשר זכרתי. על כן אמרו זכרונם לברכה (שבת ל"ב), "אין השכינה שורה לא מתוך עצבות ולא מתוך עצלות ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש אלא מתוך דבר שמחה של מצוה". כל-שכן ההנאות והתענוגים, שהם הפסידים ממש אל החסידות, כי הנה הם מפתים הלב למשך אחריהם וסר מכל עניני הפרישות והידעה האמתית.

